

**UCHWAŁA NR LIII/329/2023
RADY GMINY UŚCIMÓW**

z dnia 28 grudnia 2023 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023-2030

Na podstawie art. 10e ust. 1-4, art. 10f ust. 4 i art. 18 ust. 2 pkt. 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.) oraz w związku z art. 9 pkt. 5 z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2013 r. poz. 1259 ze zm.)

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023-2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Uścimów.

§ 3. Traci moc Uchwała Nr XXII/136/2020 Rady Gminy Uścimów z dnia 8 października 2020 roku w sprawie przedłużenia okresu obowiązywania „Strategii Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2012-2020”.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

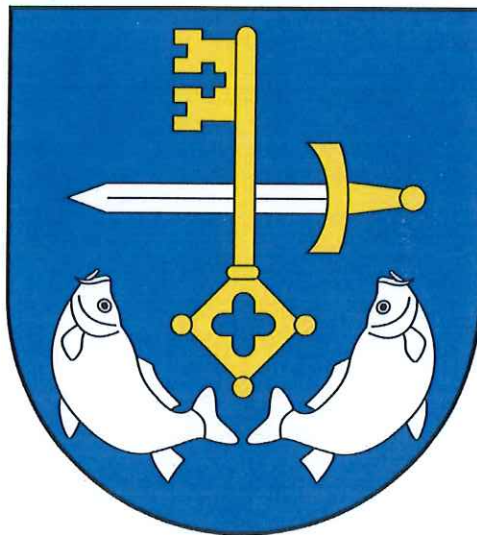
Przewodniczący Rady

Krzysztof Duklewski

Załącznik do uchwały Nr LIII/329/2023
Rady Gminy Uścimów
z dnia 28.12.2023 roku

Strategia Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023-2030

Stary Uścimów, 2023

Drodzy Mieszkańcy,

Oddajemy w Państwa ręce bardzo ważny dokument – nasze wyzwanie, nad którym przez okres kilku miesięcy pracowali i pochylali się eksperci, pracownicy urzędu, ale przede wszystkim – wszyscy chętni mieszkańcy Gminy Uścimów.

Strategia Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023–2030 jest najważniejszym dokumentem samorządu gminnego, diagnozującym podstawowe uwarunkowania i potrzeby rozwojowe oraz potencjał gminy. To wspólne widzenie naszej Małej Ojczyzny i możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, sołectw, ale i każdego jednego mieszkańca.

Określa zasady wdrażania, ze szczególnym uwzględnieniem procesów współpracy, a kluczowym jej założeniem jest zintegrowanie polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno-kulturowej, dla poprawy warunków życia i jakości usług publicznych na terenie Gminy.

Okres realizacji Strategii przyjęto na najbliższe 8 lat, co jest zgodne z czasem obowiązywania kolejnej perspektywy budżetowej Unii Europejskiej, wraz z dodatkowym okresem na rozliczenie pozyskanych projektów.

Głęboko wierzę w to, że Gmina Uścimów od roku 2030 będzie jeszcze lepszym miejscem do życia dla naszych mieszkańców. Wierzę, że ludzie mieszkający tutaj będą mieli bogatą ofertę sportową, kulturalną i rekreacyjną. Wiele kroków na drodze do realizacji tych celów zostało wykonane już w latach minionych, stworzona została solidna podstawa do dalszej pracy. Kolejnym krokiem jest właśnie niniejsza Strategia. Cele w niej określone są ambitne, ich realizacja nie będą zatem sprawą łatwą, ale dzięki ich określeniu wiemy w jakim kierunku zmierzamy.

*Wójt Gminy Uścimów
Eliza Smoleń*

**ZESPÓŁ DS. OPRACOWANIA STRATEGII ROZWOJU
GMINY UŚCIMÓW
NA LATA 2023-2030**

Prace nad Strategią Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023-2030 miały charakter partycypacyjny. Uspołecznienie procesu planowania opierało się o zaangażowanie przedstawicieli lokalnej społeczności gminy na każdym etapie. W celu zapewnienia pełnej profesjonalizacji prowadzonych analiz i przedstawianych wniosków do Strategii Wójt Gminy Uścimów powołała Zarządzeniem Zespół, którego zadaniem był aktywny i merytoryczny udział w poszczególnych etapach opracowania dokumentu strategicznego.

W związku z przystąpieniem do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023-2030, Wójt Gminy, Zarządzeniem z dnia 9 marca 2023 roku powołała Zespół ds. opracowania Strategii rozwoju w następującym składzie:

1. Natalia Olesiuk - młodszy referent ds. planowania i zagospodarowania przestrzennego przewodniczący zespołu,
2. Radosław Szumiec - Zastępca Wójta Gminy Uścimów - członek zespołu,
3. Kamil Żelazek - Kierownik Referatu Inwestycji, Planowania Przestrzennego i Funduszy Pomocowych - członek zespołu,
4. Marek Czubacki - inspektor ds. infrastruktury drogowej i komunalnej - członek zespołu,
5. Monika Grzesiuk - Zastępca Kierownika USC - członek zespołu,
6. Anna Haraszczuk-inspektor ds. wymiaru podatku - członek zespołu,
7. Bartłomiej Klepka - młodszy referent ds. zarządzania kryzysowego, obronności i ochrony przeciwpożarowej - członek zespołu,
8. Karolina Petryszak - młodszy referent ds. księgowości budżetowej, podatku VAT oraz ewidencji środków trwałych - członek zespołu,
9. Karolina Leputa - Kierownik Referatu Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska - członek zespołu,
10. Agnieszka Lipko - Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Starym Uścimowie - członek zespołu,
11. Magdalena Haraszczuk - Dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Starym Uścimowie - członek zespołu,
12. Adam Tusiński - Dyrektor Szkoły Podstawowej im. Józefa Piłsudskiego w Starym Uścimowie - członek zespołu,
13. Adam Duklewski - Prezes Ludowego Klubu Sportowego LKS „Wodnik” Uścimów - członek zespołu,
14. Krzysztof Duklewski - Przewodniczący Rady Gminy Uścimów - członek zespołu,
15. Beata Olesiuk-zastępca Przewodniczącego Rady Gminy Uścimów - członek zespołu.

Koordinacja prac:

Fundacja Centrum Rozwoju Lokalnego
Dr hab. Mariusz W. Sienkiewicz, prof. UMCS
www.rozwojlokalny.pl

Urząd Gminy Uścimów

SPIS TREŚCI

WSTĘP	10
I. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ	13
1.1. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA	13
1.1.1. Ogólna charakterystyka, umiejscowienie oraz sieć osadnicza	13
1.1.2. Historia	18
1.1.3. Środowisko przyrodnicze	22
1.1.4. Środowisko kulturowe i zabytki	26
1.1.5. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	28
1.2. INFRASTRUKTURA I SFERA SPOŁECZNA	29
1.2.1. Demografia	29
1.2.2. Poziom wykształcenia ludności	32
1.2.3. Rynek pracy	34
1.2.4. Bezrobocie	36
1.2.5. Edukacja	39
1.2.6. Kultura	46
1.2.7. Sport	48
1.2.8. Ochrona zdrowia	49
1.2.9. Pomoc społeczna	50
1.2.10. Bezpieczeństwo publiczne	53
1.3. SFERA GOSPODARCZA	55
1.3.1. Przedsiębiorczość	55
1.3.2. Instytucje otoczenia biznesu	58
1.3.3. Rolnictwo	58
1.3.4. Turystyka	60
1.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	64
1.4.1. Gospodarka odpadami	64
1.4.3. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	68
1.4.4. Infrastruktura energetyczna	70
1.4.5. Infrastruktura telekomunikacyjna	71
1.5. ZARZĄDZANIE I POLITYKA ROZWOJU LOKALNEGO	71
1.5.1. Finanse lokalne	71
1.5.2. Zarządzanie, planowanie strategiczne oraz komunikacja i promocja	75
1.5.3. Kapitał społeczny	76
1.5.4. Inwestycje	77
II. ANALIZA SWOT	80
III. WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ	87
IV. MISJA I WIZJA ROZWOJU	96
V. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM I PRZESTRZENNYM	99
VI. KIERUNKI DZIAŁAŃ	101
VII. REZULTATY I WSKAŹNIKI	105
VIII. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNEJ GMINY	112
IX. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY	121

X. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	124
XI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH.....	133
XII. SYSTEM PROMOCJI I INFORMACJI.....	136
XIII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII	140
XIV. PARTYCYPACJA I KONSULTACJE SPOŁECZNE.....	141
XV. ZAŁĄCZNIKI.....	144
15.1 Wyniki analizy problemów przeprowadzonej w drodze konsultacji społecznych	144
Sfera środowiska i przyrody	145
15.2 Plan finansowy przedsięwzięć inwestycyjnych	149
15.3. Zestawienie wykorzystanych źródeł, dokumentów i opracowań	158
15.4 Ewaluacja ex-ante Strategii Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023-2030.....	159

WSTĘP

Cel oraz podstawowe zasady opracowania Strategii Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023-2030

Proces planowania strategicznego stanowi jeden z podstawowych warunków sprawnego i efektywnego zarządzania gminą. Ukierunkowuje działalność całej organizacji w taki sposób, by wyznaczone cele długoterminowe były realizowane najlepiej i najpewniej, przy ekonomicznym wykorzystaniu dostępnych środków. Planowanie pomaga bardziej wydajnie gospodarować zasobami, przewidywać problemy, które mogą pojawić się w niedalekiej przyszłości, aby odpowiednio wcześniej zacząć im przeciwdziałać.

Opracowana strategia rozwoju umożliwia uporządkowanie i odpowiednie rozłożenie w czasie planowanych działań. Pozwala to na uniknięcie realizacji projektów nieprzemyślanych, nie powiązanych ze sobą logicznie i nie wpisujących się w ciąg przyczynowo–skutkowy. Strategia rozwoju pokazuje, że planowane do realizacji zadania są konsekwencją strategicznego myślenia o rozwoju.

Główne cechy takiego planowania to:

- **wieloletniość**, czyli wieloletnia perspektywa w określaniu celów, planowaniu zadań inwestycyjnych i operacyjnych;
- **kompletność**, czyli podporządkowanie strategii wszystkich planów realizacyjnych jednostek zależnych, bez względu na ich formę prawną;
- **efektywność**, czyli stosowanie przez urząd i wszystkie jednostki zależne pomiarów efektywności dla poprawy zarządzania;
- **uczestnictwo**, gdzie cele i oceny są przedmiotem szerokiego dialogu publicznego.

Strategia rozwoju stanowi instrument polityki rozwoju prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego. Jest dokumentem długookresowym, określającym generalny kierunek działania gminy oraz przedstawiającym metody i narzędzia jego wdrażania. Ze względu na swój otwarty charakter – możliwość aktualizacji i zmian – proces planowania strategicznego pozwala na elastyczne dostosowywanie, korygowanie celów strategicznych w kontekście zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych gminy.

Opracowanie strategii rozwoju wynika z istoty funkcjonowania organizacji samorządowej. Konstytucyjna zasada samodzielności samorządu uprawnia do autonomicznego formułowania polityki rozwoju przez jednostki samorządowe w Polsce w ramach i w granicach obowiązującego prawa. Polityka ta powinna odzwierciedlać potrzeby wspólnoty samorządowej, wychodzić naprzeciw lokalnym problemom, a jednocześnie prowadzić do efektywnego wykorzystania potencjału i zasobów ludzkich, przyrodniczych, gospodarczych i finansowych. Nadrzędnym zaś celem tej polityki jest

działanie dla poprawy jakości i warunków życia mieszkańców, a także kreowanie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zatem opracowanie strategii rozwoju jest podstawowym zadaniem, które stoi przed samorządem gminy. Waga tego dokumentu wynika ze znaczenia celów, którym strategia służy. Są nimi:

- planowanie własnych działań;
- pozyskiwanie wsparcia ze strony rządu i środków z Unii Europejskiej;
- organizowanie wspólnego wysiłku wszystkich instytucji i społeczności lokalnej, zaangażowanych w rozwój gminy.

Strategia rozwoju może być określona jako koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju, przedstawiona w formie zwięzłego dokumentu zawierającego procedury osiągania zamierzonych celów.

Dokument taki powinien składać się z:

- diagnozy stanu istniejącego,
- analizy słabych i mocnych stron,
- celu głównego oraz celów pośrednich,
- części dotyczącej sposobu realizacji założonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu monitorowania i korygowania wdrażanej strategii.

Dla efektywności realizowanej strategii istotne znaczenie ma zaangażowanie w proces jej opracowywania przedstawicieli wszystkich znaczących instytucji i grup interesów z terenu gminy. Strategia jest dokumentem, który jest punktem wyjścia do opracowania planu finansowo – rzeczowego, czyli do ustalenia, na jakie działania i w jakiej wartości będą wydatkowane środki publiczne, którymi dysponuje samorząd.

Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023-2030 opracowana została przy zastosowaniu metodologii narzuconej przez regulacje znowelizowanych w 2020 roku ustaw: o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 roku oraz o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z 6 grudnia 2006 roku. Wobec tych wymogów, zakres dokumentu strategicznego objął w szczególności:

- diagnozę sytuacji społecznej i gospodarczej oraz przestrzennej gminy;
- wnioski z przeprowadzonej diagnozy;
- cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
- kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
- obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa

- system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
- ramy finansowe i źródła finansowania.

Nieodłącznym elementem i walorem zastosowanej metodologii jest partycypacja społeczna w procesie opracowywania strategii. Dzięki temu strategia uwzględnia potrzeby społeczne i ma wsparcie lokalnej społeczności w fazie jej wdrażania.

Planowanie rozwoju gminy na szczeblu lokalnym umożliwia:

- uwypuklenie interesów społeczności lokalnej;
- zapewnienie mieszkańcom, a także podmiotom gospodarczym poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji;
- eliminację lub złagodzenie konfliktów w np. kształtowaniu rozwoju gminy;
- zapewnienie tzw. zrównoważonego rozwoju gminy, czyli takiego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego, który nie zakłóci form ekorozwoju;
- podniesienie walorów gminy w aspekcie kulturowym, turystycznym, gospodarczym;
- tworzenie korzystnego wizerunku gminy – strategia stanowi ważne narzędzie promocji gminy;
- zwiększenie zaufania mieszkańców do władz lokalnych;
- zapewnienie racjonalnego budżetu w stosunku do potrzeb i możliwości gminy;
- możliwość pozyskania środków pozabudżetowych na finansowanie przedsięwzięć służących rozwojowi gminy;
- zapewnienie mobilności działania w zakresie realizacji zarówno zadań obligatoryjnych, jak i zadań fakultatywnych samorządu lokalnego we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, jak też partnerami społecznymi.

Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Uścimów na lata 2023-2030 ma na celu przedstawienie przyjętych planów strategicznych Gminy, w oparciu o jej zweryfikowany potencjał, zasoby oraz możliwości rozwojowe, w szczególności w kontekście uwarunkowań nowego okresu programowania środków z Funduszy Unii Europejskiej na lata 2021-2027.

I. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ

1.1. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

1.1.1. Ogólna charakterystyka, umiejscowienie oraz sieć osadnicza

Gmina Uścimów położona jest na terenie powiatu lubartowskiego, na granicy trzech krain geograficznych: Mazowsza, Wyżyny Lubelskiej i Polesia Lubelskiego. Teren powiatu w większości zajmuje Wysoczyzna Lubartowska, będąca częścią Mazowsza, natomiast pozostała część wchodzi w skład Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego (Równiny Łęczyńsko-Włodawskiej) należące do Polesia Lubelskiego. Powiat lubartowski sąsiaduje z powiatami: lubelskim, łęczyńskim, parczewskim, radzyńskim, łukowskim, puławskim i ryckim.

Mapa 1. Położenie Gminy Uścimów w powiecie lubartowskim

Źródło: <http://www.starostwo2.home.pl/porta1/images/stories/mapy/mapapowiatu.gif>

Gmina Uścimów wchodzi w skład północnej części województwa lubelskiego, oddalona jest o około 50 km na północny wschód od Lublina. Odległość gminy od stolicy województwa nie jest więc duża, natomiast gmina położona jest w pewnym oddaleniu od głównych, krajowych i wojewódzkich sieci komunikacyjnych - żaden z głównych szlaków

drogowych nie przebiega przez jej obszar, przez co gmina jest słabiej skomunikowana z Lublinem i innymi, ważnymi ośrodkami miejskimi regionu.

Gmina Uścimów graniczy z Gminami: Ostrów Lubelski – w powiecie lubartowskim, Dębowa Kłoda i Sosnowica – w powiecie parczewskim oraz gminą Ludwin należącą do powiatu ęczyńskiego.

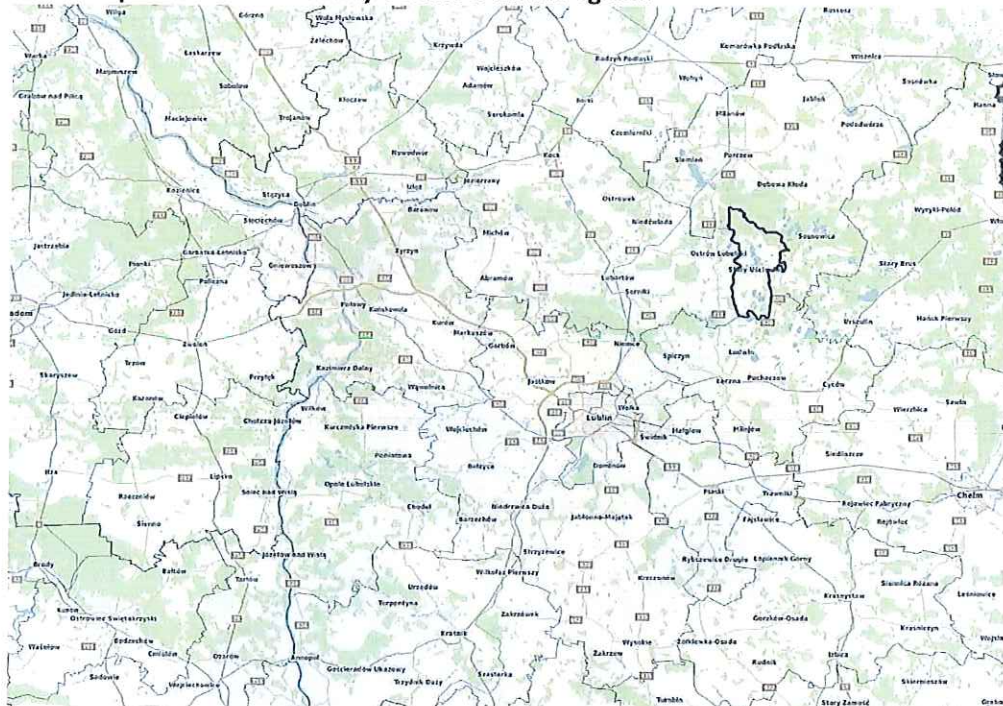
Mapa 2. Położenie Gminy Uścimów na tle Województwa Lubelskiego

Źródło: www.e-mapa.net

Siedziba Gminy Uścimów jest oddalona o około 47 km od Lublina i 26 km od miasta powiatowego: Lubartowa. Gmina położona jest na granicy powiatu lubartowskiego. Na terenie gmin brak jest dróg wojewódzkich. Dostępność komunikacyjną i połączenia z pozostałymi częściami regionu zapewniają gminie drogi wojewódzkie położone w jej pobliżu – droga wojewódzka nr 820 Łęczna - Sosnowica oraz droga wojewódzka nr 813 Międzyrzec Podlaski - Łęczna.

Mapa 3. Położenie Gminy Uścimów na tle regionu

Źródło: <https://uscimow.geoportal-krajowy.pl>

Środowisko przyrodnicze na terenie gminy jest nieskażone przez przemysł. Charakteryzuje się występowaniem wielu rzadkich gatunków flory i fauny. Dla ochrony tych wartości, teren prawie całej gminy został włączony w granice Parku Krajobrazowego Pojezierze Łęczyńskie.

Dominującym w gminie działem gospodarki jest rolnictwo. Gospodarstwa indywidualne, do których należy 99% użytków rolnych, dotychczas prowadziły produkcję wielokierunkową, w ostatnich latach zaczęły się specjalizować w hodowli drobiu.

W gminie są dwie szkoły podstawowe: w Nowej Jedlance i w Starym Uścimowie. Funkcjonują również dwie biblioteki: w Starym Uścimowie i Nowej Jedlance. Główną imprezą sportowo-rekreacyjną organizowaną przez Urząd Gminy w Uścimowie jest 'Bieg Jezior' odbywający się w pierwszy weekend sierpnia.

W skład administracyjny Gminy Uścimów wchodzi 11 sołectw: Drozdówka; Głębokie; Krasne; Maśluchy; Nowa Jedlanka; Nowy Uścimów; Ochoża; Orzechów-Kolonia; Rudka Starościńska; Stara Jedlanka; Stary Uścimów.

Gmina Uścimów nie posiada wykształconej typowej struktury przestrzennej, z wyraźnym centrum osadnictwa. Sieć osadnicza gminy charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem. W przeważającej części są to małe wsie o rozproszonej zabudowie.

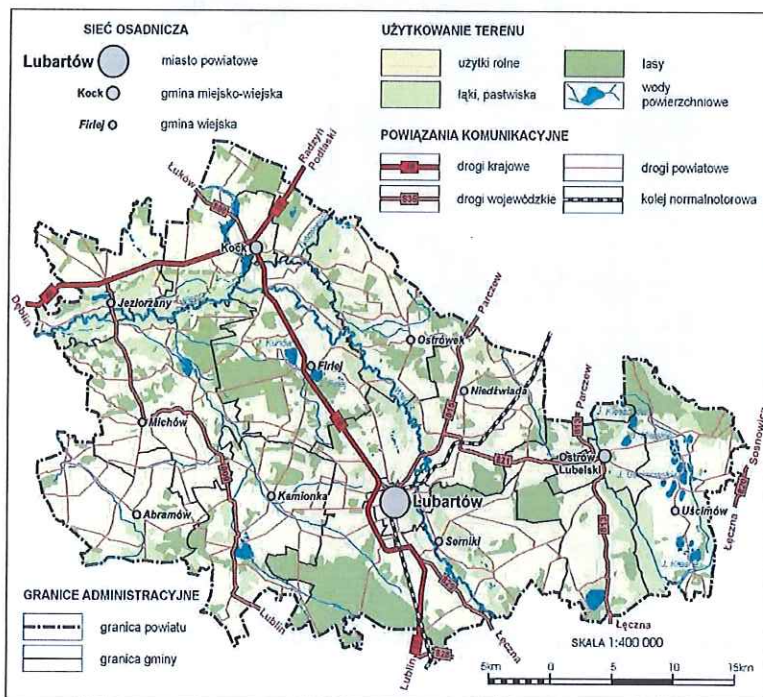
Leśno-jeziorny i bagienny charakter gminy był w ubiegłych wiekach barierą rozwoju osadnictwa, obecnie gęstość zaludnienia jest również jedną z najniższych w całym regionie. Główne miejscowości w gminie - Uścimów i Jedlanka - to dawne wsie królewskie. Od XIX w. Stanowią lokalne, niewielkie ośrodki usługowo-wytwórcze. Przemysł jak dotychczas nie rozwinął się na terenie gminy i nie posiada tutaj, z powodu ograniczeń terenowych i ekologicznych, dobrych warunków do lokalizacji i funkcjonowania.

Zasadniczo wszystkie wsie posiadają zabudowę liniową - wzdłuż tras komunikacyjnych, jednocześnie rozłożone dookoła jezior, otoczone malowniczymi zalesionymi terenami. W Gminie Uścimów dominuje zabudowa zagrodowa i jednorodzinna. Nieliczne zabudowania znajdują się wśród pól, przy lokalnych, nieutwardzonych szlakach.

Gmina Uścimów na tle powiatu lubartowskiego zalicza się do grona gmin o mniejszej powierzchni i liczbie ludności.

Pod względem geograficznym powiat leży na granicy 3 regionów: Mazowsza, Polesia Lubelskiego i Wyżyny Lubelskiej. Powiat lubartowski zajmuje obszar 1289 km², co stanowi 5,14% powierzchni województwa i 0,4% powierzchni Polski.

Mapa 5. Układ osadniczy powiatu lubartowskiego

Źródło: Starostwo Powiatowe w Lubartowie

Gmina Uścimów odzwierciedla ogólne cechy charakterystyczne dla powiatu lubartowskiego. W układzie przestrzennym powiatu występują zwarte i rozproszone formy osadnictwa. Dominuje zabudowa wiejska jednorodzinna. Najmniej liczną grupę stanowią wsie o zabudowie rozproszonej, nieregularnej oraz kolonijnej. Ważnym elementem

osadniczym są również obiekty o wartości historycznej: zespoły dworskie i folwarczne oraz obiekty sakralne.

Wiele wsi zachowało swój historyczny wygląd, jednak stan ich zagospodarowania wymaga wielu działań rewitalizacyjnych. Odnosi się to zarówno do budynków mieszkalnych i gospodarczych, których większość została wybudowana przed rokiem 1970, jak i szeroko rozumianej przestrzeni publicznej¹.

W skład powiatu wchodzi: 1 gmina miejska: Lubartów, 3 gminy miejsko-wiejskie: Kock, Kamionka i Ostrów Lubelski oraz 9 gmin wiejskich: Abramów, Firlej, Jeziorzany, Lubartów, Michów, Niedźwiada, Ostrówek, Serniki i Uścimów.

Tabela 1. Liczba mieszkańców oraz powierzchnia gmin w poszczególnych gminach powiatu lubartowskiego oraz powierzchnia gmin (stan na 31 grudnia 2021)

Nazwa gminy	ogółem	mężczyźni	kobiety	Powierzchnia gminy
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[km2]
Lubartów miasto	20 306	9 553	10 753	14
Abramów	3 872	1 966	1 906	85
Firlej	5 717	2 820	2 897	126
Kock	5 848	2 882	2 966	101
Lubartów gmina wiejska	12 051	5 992	6 059	158
Michów	5 586	2 778	2 808	136
Niedźwiada	6 203	3 113	3 090	96
Ostrów Lubelski	5 062	2 485	2 577	122
Ostrówek	3 738	1 809	1 929	90
Serniki	4 788	2 400	2 388	76
Uścimów (2)	3 016	1 492	1 524	107

Źródło: opracowanie własne według danych z GUS, Bank Danych Lokalnych 2022

1.1.2. Historia

Obszar obecnej Gminy Uścimów usytuowany na zachodnim skraju Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, podmokły, bagienny, ze stosunkowo znaczną liczbą wód stojących i bieżących był późno zasiedlany. Na tego rodzaju nizinym terenie nie stwierdza się w średniowieczu zwarte osadnictwo, jakkolwiek archeolodzy odnotowują pewne znaleziska. Powstawać tam mogły osady leśne. Punktem zwrotnym dla tego rejonu była unia polsko-litewska, wytyczenie szlaku na Litwę, wreszcie podniesienie powstałego w XIV w. Parczewa do rangi osiedla miejskiego i miejsca zjazdów polsko-litewskich. Następnym było gwałtowne zwiększenie się w XV w. liczby osad. Początkowo zasiedlano jedynie lewy brzeg Tyśmienicy, w wieku XVI osadnictwo kontynuowano na jej prawym brzegu - terenie podmokłym z usytuowanymi tam prawie wszystkimi jeziorami rejonu. W tamtym okresie bowiem rzeka Tyśmienica stanowiła tu oś osadniczą; spośród 12 zlokalizowanych osiedli, które powstały w XV w. 7 zostało utworzonych na mniej podmokłym lewym brzegu, a tylko

¹ Program Rozwoju Powiatu Lubartowskiego na lata 2015-2024.

5 osiedli, wśród nich Jedlanka (nad rzeka Jedlanką), Głębokie i Uścimów, na prawym brzegu Tyśmienicy. Akcji osadniczej sprzyjało uformowanie (poprzez zamianę) zwartego kompleksu królewszczyzn i związana z tym lokalizacja ośrodka miejskiego w Ostrowie (gmina sąsiednia). Powstały też dwie parafie obrządku wschodniego - przy czym jedna w Uścimowie. Omawiany mikrorejony zasiedlany był zarówno przez Polaków jak i Rusinów.

Drugą połowę wieku XVII aż po połowę wieku XVIII można podpisać wspólnym tytułem "Zniszczenia i wyrównywanie strat" . Niedoszłe jeszcze do siebie po wojnach kozackich i najeździe szwedzkim tereny musiały stawić czoła wewnętrznym konfliktom i okrucieństwu stacjonujących w całym kraju wojsk. Tragedie nie ominęły również ludności Uścimowa.

Osadnictwo w świetle danych archeologicznych

Przede wszystkim musimy sobie uświadomić, że na tym terenie nie przeprowadzono gruntownych badań archeologicznych.

Na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim - w jego rejonie wschodnim (Jeziora: Białe, Koseniec) spotyka się ślady człowieka z epoki mezolitu. Z następných tysiącleci (neolit, epoka brązu do II tysiąclecia włącznie) znaleziska ograniczają się głównie do obszaru Wyżyny Lubelskiej. A z terenów pobliskich obszarowi gminy warto może odnotować pozostałości z czasów kultury trzcinieckiej (koniec XVI-XIV w. p.n.e.) z nad dolnego Wieprza w pow. Lubartowskim.

Pomimo, że w okresie kultury łużyckiej osadnictwo zaczęło zajmować nie tylko lessy, ale i ziemie piaszczyste, jego śladów nie stwierdza się zbyt wiele zarówno na rozpatrywanym terenie jak i w pobliżu; podobnie przedstawia się sprawa w odniesieniu do okresu rzymskiego oraz doby plemiennnej.

Warto jednakże zaznaczyć, że według J. Gurby w Rudce Starościańskiej (dawne nazwy: Rudka Korybutowa, Rudka Jedlańska) zauważa się najstarszych w tym rejonie rolników i hodowców (to kultura wołyńsko-lubelska, neolit: IV-III tys. p.n.e.).

Osadnictwo w XV wieku

Uścimów jest starą jednostką osadniczą. Najwcześniejsze wzmianki o nim pochodzą z roku 1442, z dokumentu erekcyjnego parafii Ostrów. Właścicielem Uścimowa był wówczas niejaki Paweł. Wieś wymieniana jest również w dalszych dziesięcioleciach; w drugiej poł. XV, pocz. XVI wieku stanowiła własność szlachecką i królewską, zaś w XVI wieku drogą wykupu - królewską. Wcześniejsze jednak od pierwszych zapisków o Uścimowie są wzmianki o wsi Jedlanka, pochodzą bowiem z roku 1432, a następne o niej informacje przypadają na lata 1456 i 1488. Miejscowość ta należała do króla.

W latach 1441 i 1442 została również wykazana w źródłach wieś Głębockich - Głębokie.

O Uścimowie pisze również Długosz w tej części księgi wyposażenia, która dotyczy kościołów parafialnych (powstała w latach 1474-1480) zaliczając tę miejscowość do parafii Ostrów. Według tegoż źródła, dziesięciny ze wsi Głębokie i Uścimów miały stanowić uposażenie plebana nowo-ufundowanego w pobliskim Ostrowie kościoła pod wezwaniem św. Hieronima. Był nim wówczas niejaki Marek "de Tarszek" (Tarczek).

Osiedla w XVI wieku

Rok 1531 jest datą bardzo ważną w dziejach Uścimowa. Tu napotykamy bowiem w źródłach na kolejne wzmianki o miejscowości, według których w owym roku Uścimów, jako jedna z największych wsi, wszedł w skład Starostwa Parczewskiego.

Główne miejscowości gminy, Uścimów i Jedlanka, są dawnymi wsiami królewskimi. Uścimów w XVI wieku, jako folwark, należał do księcia Radziwiłła. Następnie przeszedł na własność podskarbiego Kossowskiego, a później generała Haumana. (W okresie międzywojennym majątek znajdował się w rękach rodziny Arciszewskich, którzy byli ostatnimi już właścicielami folwarku).

W rejestrze poborowym z roku 1532 (pierwszy taki sumaryczny wykaz) areal (w łanach uprawiany przez chłopów wynosił dla Uścimowa 5 łanów, zaś dla Jedlanki - 3 łany i 1 młyn przy gruntach chłopskich. Obszerny opis wsi należących do obecnej gminy zawiera też protokół lustracji z 1565 r. Według niego w Uścimowie było wówczas 39 rodzin, 3 karczmy i 1 młyn.

Wiek XVI jednak, to intensywny rozwój osadnictwa szczególnie w królewskich, o czym świadczą założone nowe miejscowości, m.in. Krasne.

Zróżnicowanie narodowościowo-wyznaniowe

Teren obecnej gminy, jak i cały obszar między Wieprzem a Bugiem, był zasiedlany przez ludność polską i ruską. Dokładniejsze ustalenie liczebności tych grup narodowościowych nie jest jednak możliwe. Wiadomo, że Rusini należący do Kościoła Wschodniego posiadali w XVI w. własną parafię z ośrodkiem w Uścimowie. Pop z Uścimowa został wymieniony po raz pierwszy w rejestrze z 1563 r. tak więc czas powstania tej parafii mieści się w latach 1533-1563.

Wsie należące do szlachty były w zasadzie zamieszkałe przez Polaków, chociaż znaczna ich liczba wykazywana była w ramach parafii unickich. Należy tu wymienić przede wszystkim Głębokie.

W Głębokiem też, w wieku XVI najprawdopodobniej nie było zbyt wielu Rusinów, gdyż w końcu XVIII w. w tej liczącej 76 osób wsi już ich nie ma. A w połowie XVII w. przystąpiło tam "do 40 dusz do komunii" rzymokatolików. Uwzględniając niedokładności wykazu uznać można, że w poł. XVII w. liczba wyznawców religii rzymskokatolickiej w Głębokiem mieściła się w granicach 54-80 osób i byli to w znacznej większości Polacy.

Polacy stanowili również znaczną część Jedlanki (239 mieszkańców; własność królewska). Wieś ta wymieniana była zarówno w ramach unickiej parafii Uścimów, jak i łacińskiej parafii Ostrów. Zgodnie z ustaleniami w ostatniej ćwierci XVIII wieku zamieszkiwało tam tylko 25 Rusinów, ogół więc Polaków mieścił się wówczas w granicach 133-200 osób. A w wieku XVI jak można przypuszczać stanowić oni tu mogli nawet połowę, a być może i większość mieszkańców.

Ludność polską stanowiła też szlachta zarządzająca folwarkami lub zajmująca sołectwa (czyli wójtostwa) we wsiach królewskich zamieszkałych przez Rusinów: Uścimowie i Krasnem. W Uścimowie "za dworem" było w poł. XVII w. "do 60" Polaków. Z drugiej strony jednak, gros mieszkańców Drozdówki (włas. królewska) stanowili Rusini, pomimo że w poł. XVII w. komunikowało tam "do 20" łacinników.

Zniszczenia i wyrównywanie strat od poł. XVII do poł. XVIII wieku

Ruinę wsi królewskich i innych w pierwszym dziesięcioleciu drugiej poł. XVII w. spowodowały zniszczenia wojenne. Już w okresie wojen kozackich (1648-1654) teren ten,

jak i całe województwo lubelskie, poważnie ucierpiał na skutek stacjonowania i przemarszu wojsk polskich i litewskich. Kompletna ruina gospodarki nastąpiła w wyniku zniszczeń powstałych w trakcie najazdu szwedzkiego, a przede wszystkim sprzymierzonych ze Szwedami wojsk księcia Siedmiogrodu Rakoczego i kozackich (1657). Według lustracji z 1661 r. zabudowania folwarczne w Uścimowie zostały spalone przez kozaków. Decydujące znaczenie miały zniszczenia upraw. Te ubytki powodowały w dalszej kolejności głód, epidemie, straty ludności.

I poł. XVIII w. to dalsza dewastacja osadnictwa. Zniszczenia kraju były spowodowane trzecią wojną północną i walkami wewnętrznymi. Najwięcej szkód doznał kraj ze strony stacjonujących wojsk zarówno obcych, jak i nie mniej uciążliwych własnych oddziałów. "Żołnierz domowy" nie był opłacany ze skarbu państwa, sam sobie wybierał w sposób bezwzględny należność. Ponadto w walkach wewnętrznych stosowano represyjne niszczenie dóbr przeciwników politycznych. W królewskich - a dotyczy to także tego terenu - dochodził do tego wyzysk ze strony dzierżawców. Tak więc zarówno Uścimów jak i Krasne będące własnościami królewskimi doznał w roku 1716 szkód ze strony stacjonujących wojsk litewskich. Należy jednak sądzić, że wszystkie osiedla zastały w mniejszym lub większym stopniu zniszczone. Warto przy tym wspomnieć, że ubytek rodzin chłopskich w latach 1712-1716 to pozostałe 12 rodzin chłopskich z 60 w Uścimowie (co stanowi 80% strat), a 6 z 60 w Krasnym (90%).

Przynależność własnościowa Wsi królewskie (Uścimów, Drozdówka, Krasne) należały do starostwa parczewskiego, które dzierżyła wówczas rodzina Daniłowiczów. Jedlanka zaś, będąca również wsią królewską, wyłączona była ze starostwa parczewskiego. Dzierżył ją "per cessionem" po Hieronimie Lipskim, Stefan Komorowski. Przez drobną szlachtę natomiast, zasiedlona była wieś Głębokie (Głęboccy, Górcy itd.)

Historia parafii Uścimów

Uścimów - parafia cerkiewna powstała w 1658 r.

Parafię i kościół unicki p.w. Św. Jerzego we wsi Uścimów erygował Jan Karol z Żurowa na Wiśniczu Daniłowicz (Jan Karol z Borowa) - starosta parczewski, dnia 10 kwietnia 1658 r. Erekcję zatwierdził król Jan Kazimierz 30 lipca 1658 r. a w 1669 r. Odnotowano ją w Aktach Grodzkich Lubelskich.

Kościół stojący obok plebanii był drewniany, kryty słomą. Nie remontowany, uległ zniszczeniu. Roch Kossowski z Głogowa, starosta parczewski przy pomocy parafian w 1779 r. wznosił nowy, drewniany kościół unicki na nowym miejscu. Kościół stał na podmurówce, kryty był częściowo dachówką, a częściowo gontem. Zdobiła go, znajdująca się na środku kopuła obita blachą z krzyżem i sygnaturką. Wewnątrz świątyni znajdowały się trzy ołtarze: św. Jerzego, Trójcy Przenajświętszej i Matki Boskiej Częstochowskiej.

W 1875 r. kościół unicki został zamieniony na cerkiew prawosławną. Cerkiew ta wraz z zabudowaniami spaliła się podczas I wojny światowej. Po wojnie, zresztą prawie wszystkie cerkwie unickie stały się kościołami obrzędu łacińskiego. 11 czerwca 1919 r. podjęto decyzję o budowie kościoła na byłej ziemi unickiej.

Parafia p.w. Św. Ap. Piotra i Pawła w Uścimowie Starym istnieje od 26 lipca 1925 r. erygowana przez Bp. Diecezji Podlaskiej - Henryka Przeździeckiego dekretem z dnia 6 lipca 1925 r. Kościół został zbudowany przez miejscowych parafian w latach 1926-1927, z drzewa sosnowego,

w kształcie podłużnym, jednonawowy, kryty gontem i blachą. Na środku kościoła wznosiła się wieża z sygnaturką. Przy kościele znajdowała się dzwonnica z trzema dzwonami, wybudowana w roku 1926. Wraz z kościołem budowana była plebania i budynki gospodarcze, które spłonęły w roku 1943. Nowe postawione zostały w l. 1945-1946.

W 1947r. zaczęto przygotowywać materiały na budowę nowej świątyni. Projekt budowy opracował prof. Inż. K. Kołoczko. Nowy kościół został poświęcony 29 czerwca 1956 r. przez ks. prałata A. Szklarskiego, a konsekrowany 15 lat później przez ks. bp. J. Mazura.

Ks. Potiopa na miejscu dawnego kościoła wybudował grotę ku czci Matki Bożej, a także rozpoczął budowę nowej plebanii.

1.1.3. Środowisko przyrodnicze

Rzeźba terenu

Zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego obszar gminy Uścimów należy fizjograficznie do subregionu Polesia Lubelskiego, zwanego Pojezierzem Łęczyńsko-Włodawskim. Charakteryzuje się on słabym urozmaiceniem rzeźby. Jak wynika z mapy hipsometrycznej – płaska i monotonna powierzchnia gminy została wtórnie rozcięta dolinami cieków, przez co różnica wysokości względnej wynosi ok. 25m. Jest to zjawisko wyjątkowe w skali subregionu. W obrębie wierzchołków wysokości względne nie przekraczają kilku metrów, co jest typowym „poleskim” typem orografii.

Począwszy od północy gminy, w obszarze zajęтым przez Lasy Parczewskie, rzeźbę reprezentuje piaszczysto-gliniana równina moreny dennej. Jej powierzchnia obfituje w mikroformy morfologiczne: zagłębienia różnej genezy, pokrywy i wały wydymowe. W centralnej części gminy występuje strefa równiny wodnolodowcowej, która ciągnie się klinem od jeziora Tomaszne do Uścimowa Nowego i Kolonii Głębokie. Zbudowana jest z osadów piaszczystych i piaszczysto-żwirowych, miejscami nadbudowanych brukiem erozyjnym.

Charakterystyczna jest rzeźba doliny Tyśmienicy. Jej rozległe dno tworzy szeroką, płaską równinę torfowiskową akumulacji organicznej „nałożonej” na plejstocenijskie osady rzeczno-peryglacialne i jeziorno-rozlewiskowe (głównie na obszarze gminy). Dno doliny Tyśmienicy przechodzi w sposób ciągły, bez wyraźnej krawędzi w terasy erozyjnoakumulacyjne młodsze z okresu zlodowacenia północnopolskiego. Teras ten posiada charakterystyczną rzeźbę, urozmaicony jest bezodpływowymi zagłębieniami pochodzącymi z wytopienia lodu gruntowego (wiecznej zmarzliny) i krótkimi dolinkami (np. w rejonie Kolonii Krasne i Krasne Ryczka).

Na terenie gminy występują formy antropogeniczne, takie jak np. groble, wały, nasypy drogowe i inne, jak i formy erozyjne. Te ostatnie związane są przede wszystkim z eksploatacją surowców mineralnych. Najpospolitsze są piaskownie i żwirownie-piaskownie.

Pomimo niewielkiego obszaru i stosunkowo nieskomplikowanej rzeźby w obszarze gminy występuje nagromadzenie mikroform geomorfologicznych. Sprawia to wrażenie wielce urozmaconego krajobrazu, a przede wszystkim zmienności warunków terenowych

dla rozwoju bądź lokalizacji różnych funkcji zagospodarowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego.

Zasoby wodne

Obszar Gminy Uścimów znajduje się w środkowo-wschodniej części prawego skrzydła dorzecza rzeki Wieprz (II rzędu) Bezpośrednio obszar gminy odwadniany jest do Tyśmienicy, płynącej skrajnie w stosunku do terenu gminy. Głównym ciekim odprowadzającym wody z terenu gminy jest prawy dopływ Tyśmienicy – Piwonia, której zlewnia obejmuje około 70% powierzchni gminy.

Najbardziej rozwinięta jest sieć wód powierzchniowych zlewni Piwonii, której system wodny obejmuje kilka strug wodnych (największa z nich to Bobrówka), a przede wszystkim kilka jezior położonych w gminie i poza nią.

Kluczowe z punktu widzenia zasobów wodnych i znaczenia w środowisku przyrodniczym i zagospodarowaniu przestrzennym są jeziora.

Na obszarze gminy znajduje się dziewięć jezior wchodzących w skład Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, siedem z nich w całości położonych jest na terytorium gminy, dwa częściowo. Częściowo w granicach gminy Uścimów położone są jeziora Krzcień i Kleszczów. Jeziorami całkowicie zawierającymi się w obrębie gminy są jeziora:

- Białe Uścimowskie – jest najdłuższym z jezior położonych na terenie gminy oraz jednym z najpłytszych. Dostęp do wody istnieje w nielicznych miejscach. Jezioro udostępnione jest dla wędkarzy;
- Czarne Uścimowskie – posiada regularny, lejkowaty kształt. Jego brzegi są niedostępne, porośnięte roślinnością. W związku z położeniem w niewielkiej odległości od stawów rybnych wykorzystywane jest w gospodarce rybnej;
- Głębokie – jego misa posiada regularny, okrągły kształt. Należy do płytszych zbiorników wodnych, jego głębokość wynosi ok. 6 m. Jego brzegi są dostępne, wody przybrzeżne porasta tatarak. Jezioro nie posiada plaż piaszczystych, mimo to jest chętnie odwiedzane przez mieszkańców gminy i turystów;
- Maśluchowskie – jego kształt jest wydłużony, posiada strome i wysokie brzegi. Jest dostępne ze wszystkich stron, stosunkowo głębokie (ok. 10 m), posiada czystą wodę. Udostępnione jest dla wędkarzy, nad jego brzegami istnieją plaże, a w jego pobliżu znajduje się pole namiotowe;
- Gumienek – nieduże jezioro, w sąsiedztwie którego znajduje się zagajnik. Nad jego brzegiem znajduje się piaszczysta plaża, kąpielisko i pomost spacerowy. W pobliżu jeziora usytuowany jest ośrodek wypoczynkowy;
- Krasne – jest ono największym i najgłębszym spośród jezior znajdujących się na terenie gminy Uścimów – jego powierzchnia wynosi ok. 76 ha, a głębokość dochodzi do 33 m. Jego brzegi są dostępne, cechuje się czystą wodą, piaszczystym dnem, posiada plażę. Jest bardzo popularne wśród mieszkańców i osób odwiedzających. W jego pobliżu znajdują się ośrodki wypoczynkowe, domki letniskowe, pole namiotowe i schronisko młodzieżowe;
- Ściegienne – jego brzegi dostępne są tylko od północnego wschodu. Jego głębokość wynosi ok. 5,4 m, jest ono udostępnione dla wędkarzy.

Warunki hydrogeologiczne w gminie Uścimów preferuje występowanie płytko położonego zwierciadła wód podziemnych. Najpłycej obserwowane jest w dolinach rzecznych, wokół jezior i sztucznych zbiorników oraz w naturalnych zagłębieniach terenowych. Zwierciadło układa się tu w przedziale od 0 do 2m. pod poziomem terenu. Główny poziom wodonośny występuje w osadach górnokredowych.

Użytkowanie gruntów

Gmina Uścimów, podobnie jak cały powiat lubartowski obszarem typowo rolniczym. Poniższa tabela ukazuje strukturę użytkowania gruntów rolnych.

Tabela 2. Struktura użytkowania ziemi w Gminie Uścimów (2020 r.)

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów w ha
grunty ogółem	6 660,24
użytki rolne ogółem	5 607,87
użytki rolne w dobrej kulturze	5 547,62
pod zasiewami	3 669,38
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	95,08
uprawy trwałe	388,69
łąki trwałe	1 344,68
pastwiska trwałe	36,33
pozostałe użytki rolne	60,25
las i grunty leśne	255,55
pozostałe grunty	796,82

Źródło: opracowanie własne według danych GUS. Bank Danych Lokalnych

Na 10 860,00 ha ogólnej powierzchni gminy, użytki rolne stanowią ponad 61% powierzchni, a same grunty orne ponad 50% powierzchni. Z uwagi na przewagę w gminie gleb słabszych klas bonitacyjnych (IV, V, VI klasa) oraz sieć wód powierzchniowych, znaczny udział w strukturze użytkowania gruntów mają łąki i pastwiska. Zajmują one około 15% powierzchni gminy. Natomiast niższy jest w gminie Uścimów niż w powiecie lubartowskim, województwie lubelskim i ogólnie w kraju odsetek terenów zajętych przez lasy. Stosunkowo mało jest również w gminie terenów zurbanizowanych.

Środowisko przyrodnicze i chronione zasoby przyrodnicze

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska Gminy Uścimów z 2020 roku lasy stanowią 22% całkowitej powierzchni tej gminy. W większości są to lasy mieszane, w których przeważa sosna, dąb i brzoza, ale miejscami występują również grab, olcha, świerk i osika oraz wierzba, szczególnie w południowej części. Spotkać można również pojedyncze buki, klony jawory, lipy, jesiony i modrzewie oraz akacje. Lasy zajmują głównie północną oraz południowo-wschodnią część Gminy.

Poza lasami na terenie Gminy występują zbiorowiska torfowiskowe oraz Niżowe murawy bliźniczkowe. Spośród zwierząt, które można spotkać na terenie Gminy wymienić można pospolite ssaki roślinożerne, ale również drapieżne, w tym wilki. Na terenach zajętych przez wody natomiast występuje bogactwo awifauny.

Przez część terenu Gminy przebiegają trzy ważne korytarze ekologiczne. W części północnej jest to Korytarz Dolina Bugu – Lasy Parczewskie, w części południowej Korytarz Mazowsze – Polesie-południe, natomiast w części wschodniej Polesie. Są to korytarze łączące dolinę Bugu z doliną Wisły. Przez teren Gminy korytarze będą głównie przez tereny zalesione.

Tereny chronione stanowią około 60% ogólnej powierzchni Gminy Uścimów i zajmują około 6 364 ha, resztę stanowi zaś otulina Parku Krajobrazowego. Stanowią je następujące formy ochrony przyrody:

- Park Krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie, który ustanowiony został w 1990 roku. Park posiada otulinę. Główne cele ochrony tego terenu obejmują zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska ze szczególnym uwzględnieniem ekosystemów jeziornych i torfowiskowych. W północnej części Gminy Park obejmuje tereny Lasów Parczewskich.

- Lasy Parczewskie, Obszar Natura 2000 PLB060006 Ustanowiony w 2004 roku w ramach obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Obejmuje Lasy Parczewskie, a także łąki, tereny rolnicze, stawy rybne i jeziora. Na terenie przeważają bory sosnowe i mieszane, ale spotykane są również olsy, łęgi oraz bory bagienne. Występują na tym obszarze 23 gatunki ptaków z załącznika Dyrektywy ptasiej, dla części z nich są to stałe tereny lęgowe. Spotkać można, np.: bielika, trzmielojada, puchacza, pogorzałkę, bociana czarnego i dzięcioła białogrzbietego.

- Ostoja Parczewska, Obszar Natura 2000 PLH060107 Ustanowiony w 2011 roku w ramach obszarów mających znaczenie dla wspólnoty. Obejmuje 5 powiązanych funkcjonalnie enklaw (2 na terenie Gminy obejmujące Jezioro Kleszczów oraz część Doliny Ochożanki). Utworzony w celu ochrony siedlisk i zwierząt. Obejmuje część Lasów Parczewskich, bagniste doliny Tyśmienicy i Ochożanki oraz śródlądne jeziora. Jest to ostoja wielu gatunków zwierząt podlegających ochronie, w tym awifauny, ale również owadów bytujących na łąkach porastających doliny rzeczne.

- Maśluchy, Obszar Natura 2000 PLH060105 ustanowiony w 2011 roku w ramach obszarów mających znaczenie dla wspólnoty. Obejmuje płaty Niżowej murawy bliźniczkowej. Porasta ona siedliska jałowe i silnie zakwaszone, okresowo podtapiane, np.: torfowiska wysokie. Gatunki reprezentatywne to m.in.: bliźniczka psia trawka, wrzos pospolity, sit sztywny, izgrzyca przyziemna, pięciornik kurze ziele, jastrzębiec kosmaczek, fiołek psi, krzyżownica zwyczajna.

- Użytki ekologiczne. Na terenie Gminy Uścimów znajduje się 8 użytków ekologicznych. Obejmują głównie jeziora i stawy: Jezioro Kleszczów (4), Jezioro Gumienek, Czarne Uścimowskie i stawy (5), Jezioro Uścimowskie Białe(6), Jezioro Maśluchowskie (7), Staw Morawczyński (8), Jezioro Krasne (9) oraz dwa bszary torfowisk i łąk we wschodniej

części Gminy w pobliżu Jeziora Domaszne (10). Są to tereny cenne przyrodniczo będące siedliskami wielu gatunków roślin i zwierząt².

1.1.4. Środowisko kulturowe i zabytki

W związku z tym, iż historia głównych miejscowości gminy Uścimów sięga XV wieku, na jej terenie wykształciły się zasoby kulturowe, posiadające wielowiekową tradycję. Należą do nich zarówno elementy materialne, takie jak typ zabudowy, sposoby budowania oraz dekorowania domostw, pozostałości po dawnych zespołach dworsko- parkowych, jak również elementy niematerialne: lokalne tradycje i obyczaje.

Żadnego z obiektów zabytkowych ulokowanych na terenie gminy nie wpisano do rejestru zabytków województwa lubelskiego, co oznacza, że nie objęto ich ścisłą ochroną konserwatorską. Jedną z głównych przyczyn tego stanu jest fakt, iż w przeszłości na tych terenach dominowała zabudowa drewniana, chłopska, która łatwo ulegała degradacji lub zastępowana była obiektami nowszymi, murowanymi. Obszar gminy Uścimów ulegał wielokrotnie zniszczeniom wojennym (już w czasie wojen XVII-wiecznych), co nie sprzyjało zachowaniu trwałości dawnych domów mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej. Nie istnieje obecnie także instytucja właścicieli ziemskich, co doprowadziło do opuszczenia i zniszczenia zespołów dworsko-parkowych, które były siedzibami rodzin szlacheckich.

Pomimo trudności w zachowaniu materialnych zasobów kulturowych obszaru, wiele zabytkowych obiektów położonych na terenie gminy posiada walory poznawczo-kulturowe. Najstarsze obecnie budowle znajdujące się na terenie gminy wybudowane były w XIX wieku. Są to przede wszystkim typowe dla przedmiotowego obszaru drewniane domy mieszkalne (w Uścimowie Starym, Nowej jedlance, Głębiokiem i Krasnem), cechujące się charakterystyczną dla regionu konstrukcją słupową lub zrębówą z wiązaniem na tzw. jaskółczy ogon.

Obiekty tego typu zanikają i pozostało ich na terenie gminy niewiele. Wartościowe budynki i obszary objęte są pośrednią ochroną konserwatorską, co oznacza, iż wpisane są one do ewidencji zabytków województwa lubelskiego.

Pośrednią ochroną konserwatorską w poszczególnych miejscowościach objęte są następujące obiekty i obszary:

1. Głębokie:
  - o Murowana kapliczka z 1905 r. - położona nad jeziorem Głębokie, odnowiona;
  - o Aleja dojazdowa (pozostałości parku) z XIX w. - widoczny starodrzew, słabo czytelny kształt i układ alei.
2. Krasne:
  - o Szkoła podstawowa z 1937 r. - budynek dobrze utrzymany, drewniany, wciąż w użytkowaniu;
  - o Pozostałości parku dworskiego z XIX w - układ i kształt słabo czytelny, z elementami starodrzewu, z widocznymi nasadzeniami topoli i samosiewami.

---

² Program Ochrony Środowiska Gminy Uścimów, 2015.

3. Krasne Kosów:
  - o Cmentarz wojenny z 1915 r. - nieczynny. Początkowo składał się z 358 mogił pojedynczych i jednej zbiorowej. Pochowanych tu było ok. 360 żołnierzy niemieckich i kilkudziesięciu rosyjskich. W roku 1934 przeniesiono tu cmentarze wojenne Piaseczno (222 żołnierzy niemieckich i rosyjskich) i Krzceń (29 żołnierzy niemieckich), łącznie na cmentarzu spoczywa ok. 600 żołnierzy niemieckich i kilkudziesięciu rosyjskich poległych podczas I wojny światowej.
4. Maśluchy:
  - o Cmentarz wojenny z 1915 r. - obecnie miejsce nie posiada charakteru cmentarza, nie są na nim usytuowane żadne mogiły. Założony został jesienią 1915 r., w 1925 r. liczył 49 grobów. Spoczywali tam żołnierze niemieccy, rosyjscy i austro-węgierscy, którzy polegli w pierwszej dekadzie sierpnia 1915 r. Prawdopodobnie wszystkie ciała przeniesiono na cmentarz w Kolonii Uścimów w 1934 r.
5. Nowa Jedlanka:
  - o Kapliczka drewniana z I połowy XX w. - obiekt nie istnieje. W jego miejscu w 1982 roku wybudowano kapliczkę murowaną.
6. Stara Jedlanka PGR:
  - o Zespół dworsko-parkowy z przełomu XIX i XX w. - w skład zespołu wchodzi cztery obiekty: dwór murowany (przebudowywany), rządcówka drewniana (obiekt zachowany w bardzo dobrym stanie), spichlerz drewniany (obiekt w złym stanie), czworak drewniany (obecnie wykorzystywany jako dom mieszkalny, w stanie dobrym).
7. Stary Uścimów:
  - o Kościół parafialny p.w. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Starym Uścimowie;
  - o Drewniana organistówka - położona naprzeciwko kościoła, dobrze zachowana;
  - o Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki (dawny prawosławny) z końca 1891 r. - czynny. Jego powierzchnia wynosi obecnie 0,96 ha., z czego 0,7 ha to powierzchnia wolna. Najstarsze zachowane nagrobki pochodzą z końca XIX oraz z początku XX w. Na cmentarzu usytuowana jest mogiła zbiorowa siedemnastu powstańców styczniowych. W 1928 roku na mogile postawiono pomnik upamiętniający dziesięciolecie odzyskania niepodległości.
8. Uścimów Kolonia:
  - o Cmentarz wojenny z I wojny światowej - nieczynny. Pierwotnie spoczywało na nim 90 żołnierzy niemieckich, austro-węgierskich i rosyjskich, poległych w 1915 r. W latach 30-tych XX wieku na obszar cmentarza przeniesiono mogiły z cmentarzy w Maśluchach, Uścimowa i Kolechowic. łącznie na cmentarzu spoczywa ponad 205 żołnierzy niemieckich, austro-węgierskich i kilkudziesięciu rosyjskich. W latach 1992-93 Urząd Gminy ustawił w północnej części cmentarza niewielki, lastrykowy nagrobek. Cmentarz ulega degradacji, obecnie widoczne są jedynie zarysy kilkudziesięciu mogił, cmentarz porastają zarośla i samosiewy.
9. Uścimów Nowy:

- o Cmentarz wojenny z I wojny światowej - nieczynny. Obiekt posiada nieczytelny układ, brak podziału na kwatery, brak nagrobków i mogił. Porastają go dziko rosnące drzewa i krzewy. Na cmentarzu usytuowany jest wysoki, drewniany krzyż. Cmentarz ulega dalszej degradacji.

Na terenie gminy Uścimów wciąż kultywowane są lokalne tradycje i obyczaje, głównie poprzez działalność amatorskich zespołów śpiewaczych oraz celebrowanie ludowych świąt i uroczystości. Sprzyja to budowaniu poczucia tożsamości lokalnej społeczności oraz wykształcania jej związku z miejscem zamieszkania. Ponadto, kultywowanie lokalnej tradycji i przekazywanie niematerialnych zasobów kulturowych ułatwia integrację lokalnej społeczności oraz wzbogaca miejscową kulturę, co pozwala na stymulowanie pozytywnych zjawisk społecznych.

Gminne zasoby kulturowe mają przede wszystkim znaczenie lokalne i regionalne. Umożliwiają poznanie historii, tradycji i wytworów kultury mieszkańców tej części Lubelszczyzny, jednocześnie wzmacniają także atrakcyjność turystyczną gminy i mogą stanowić czynnik zachęcający turystów do odwiedzenia gminy.

1.1.5. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Uścimów posiada Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego tylko dla części swojego terytorium. Obowiązuje on od 2011 roku. Wszedł w życie na mocy Uchwały nr Uchwały Nr Xi/48/11 Rady Gminy Uścimów 28 października 2011 roku, ogłoszonej w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego z 2012 roku, poz. 654. Plan miejscowy obejmuje całą gminę w granicach administracyjnych. Plan uwzględnia przeznaczenie terenu oraz zasady zagospodarowania i ich zabudowy, spójne z polityką przestrzenną określoną w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Uścimów z 2002 roku.

Na terenach nieobjętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wydawane są decyzje o ustaleniu warunków zabudowy oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Wydawane decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w większości przypadków dotyczą inwestycji liniowych, z reguły budowy sieci wodociągowych i kanalizacyjnych. Natomiast wydawane decyzje o warunkach zabudowy są uzupełnieniem istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy letniskowej oraz lokalizacji farm fotowoltaicznych na terenach rolnych Gminy Uścimów

1.2. INFRASTRUKTURA I SFERA SPOŁECZNA

1.2.1. Demografia

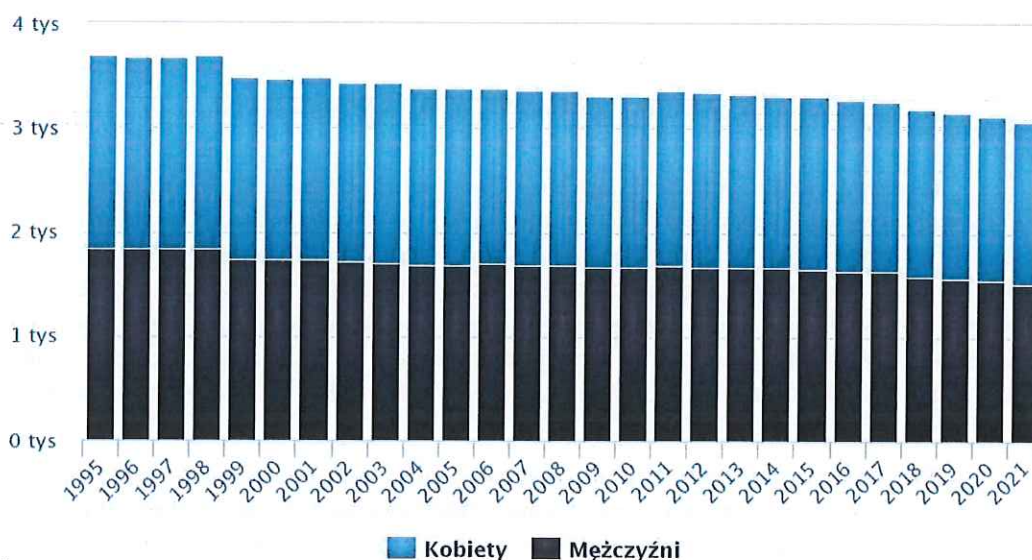
Liczba i struktura ludności

Gmina Uścimów, zgodnie z danymi GUS na dzień 31.12.2021 liczyła 3076 mieszkańców. W gminie w 2021 roku zanotowano ujemny przyrost naturalny, wynoszący - 1,26 promila (%). Liczba mieszkańców gminy na przestrzeni ostatnich lat systematycznie spada, również w wyniku ujemnego salda migracji. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców Gminy Uścimów zmalała o 10,4%. Zmiany w populacji gminy przedstawia zamieszczony wykres.

Wykres 1.

Populacja – Gmina Uścimów w latach 1995 – 2021

(Źródło: GUS)

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Uscimow

Na dzień 31.12.2021 roku w ogólnej liczbie 30766 mieszkańców, było 1510 mężczyzn i 1566 kobiet. Zatem współczynnik maskulinizacji wynosił 96, czyli na każde 100 kobiet przypadało 96 mężczyzn. Gminę Uścimów charakteryzuje niski poziom gęstości zaludnienia, który wynosi 31 osób/km². Dla porównania gęstość zaludnienia w powiecie lubartowskim na 1 km² wynosi 68 osób. Wskaźnik ten dla Województwa Lubelskiego wynosi 85 os./km², a dla całego kraju: 123 os./km².

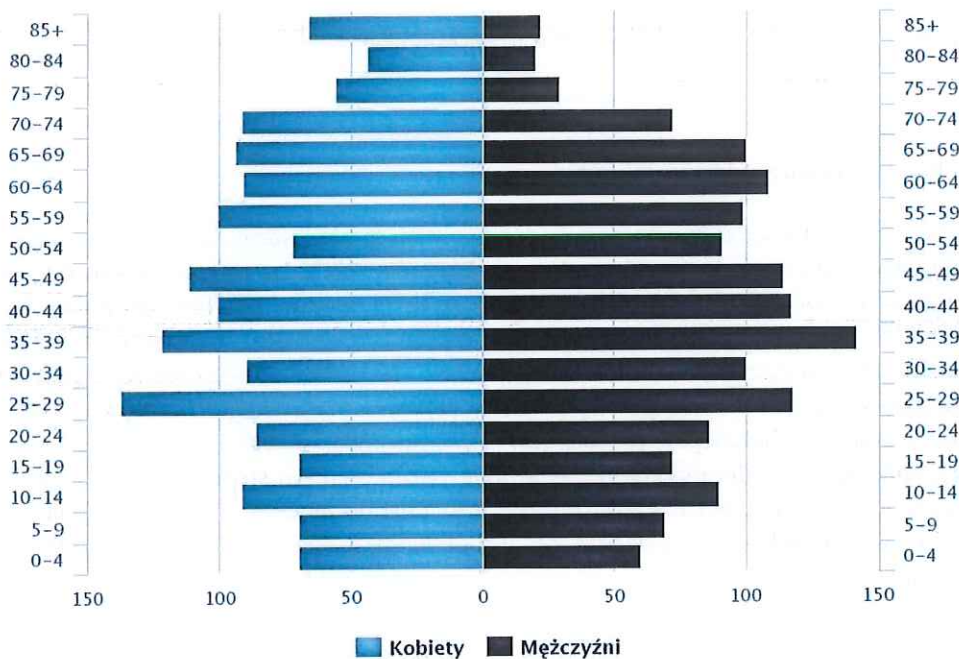
Średni wiek mieszkańców wynosi 41,9 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa lubelskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Średni wiek kobiet wynosi 43 lata, zaś średni wiek mężczyzn 40,8 lat i jest porównywalny ze średnim wiekiem mieszkańców powiatu lubartowskiego (41,8 lat) lat, ale jest nieco niższy do średniego wieku mieszkańców Województwa Lubelskiego:

42,6 lat oraz do średniego wieku mieszkańców całej Polski: 42,2 lat. Piramida wieku dla populacji mieszkańców gminy ma strukturę typową dla polskiego społeczeństwa, z wyraźnie zaznaczoną liczebną przewagą kobiet, w grupie osób po 70 roku życia. Struktura ta jest ukazana na zamieszczonym dalej wykresie.

Wykres 2.

Piramida wieku mieszkańców gminy Uścimów, 2021

(Źródło: GUS)

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Uscimow

Strukturę wiekową mieszkańców Gminy Uścimów można uznać za niekorzystną. 60,3% mieszkańców gminy jest w wieku produkcyjnym, 17,4% w wieku przedprodukcyjnym, a 22,3% w wieku poprodukcyjnym. Nieco lepsze relacje pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi ma struktura ludności powiatu lubartowskiego, gdzie 66,5% mieszkańców powiatu jest w wieku produkcyjnym, 15,1% w wieku przedprodukcyjnym, a 18,4% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Natomiast wyraźne zróżnicowanie w strukturze wiekowej ludności można zauważyć porównując w gminie Uścimów populację kobiet i mężczyzn.

Tabela 3. Biologiczne grupy wiekowe w Gminie Uścimów (31.12.2021)

Ludność: kobiety	Liczba / udział %	Ludność: mężczyźni	Liczba / udział %
Kobiety w wieku 0-14 lat	232 / 14,8%	Mężczyźni w wieku 0-14 lat	219 / 14,5%
Kobiety w wieku 14-64 lat	982 / 62,7%	Mężczyźni w wieku 14-64 lat	1 048 / 69,4%
Kobiety w wieku 65 lat i więcej	352 / 22,5%	Mężczyźni w wieku 65 lat i więcej	243 / 16,1%
Razem	1 566 / 100%	Razem	1 510 / 100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Uscimow

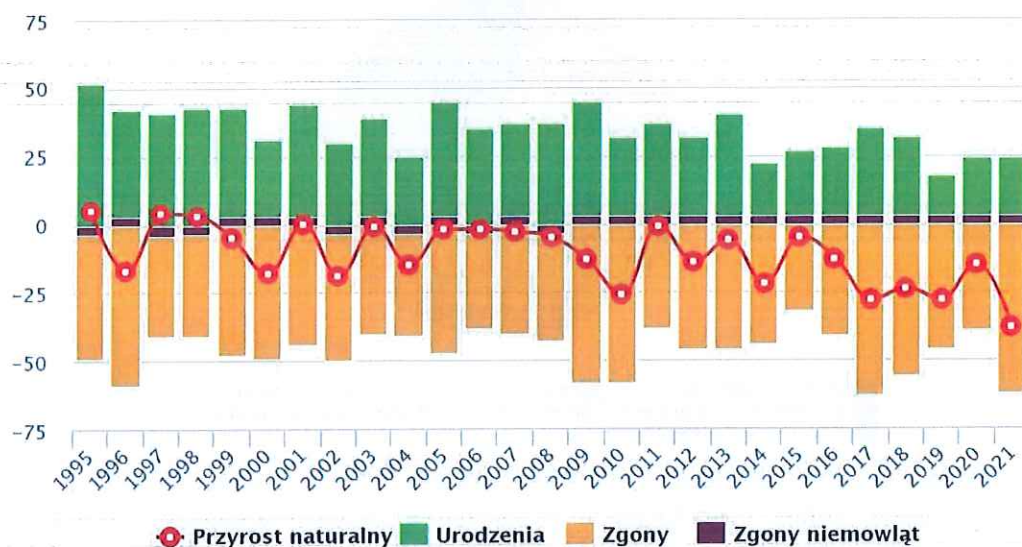
Ruch naturalny ludności, migracje

W Gminie Uścimów w ostatnich latach ma miejsce nieznaczny, ale ujemny przyrost naturalny, który w 2021 roku kształtował się na poziomie -12,23 na 1000 mieszkańców. Dla porównania w powiecie lubartowskim ma miejsce także ujemny przyrost naturalny, lecz o nieco mniejszej skali. W roku 2021 wyniósł on -682 (w tym kobiety -369 i mężczyźni -315). Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -7,8 na 1000 mieszkańców powiatu lubartowskiego. W tym okresie ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego zanotowano także dla województwa lubelskiego. Wynosił on -6,77 promila, a dla Polski -4,9. Z kolei współczynnik dynamiki demograficznej w gminie Uścimów, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w roku 2021 wynosił 0,51 i był nieznacznie niższy od średniej dla Województwa Lubelskiego (0,54) oraz od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju (0,64).

Wykres 3.

Przyrost naturalny w latach 1995–2021 w gminie Uścimów

(Źródło: GUS)

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Uscimow

Saldo migracji ludności w gminie jest ujemne. W 2021 roku zarejestrowano 23 zameldowania w ruchu wewnętrznym oraz 29 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych dla gminy wyniosło -6.

Jeśli chodzi o przyczyny zgonów mieszkańców gminy Uścimów w 2021 roku 45,4% zgonów spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 16,6% zgonów w gminie były nowotwory, a 3,9% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Uścimów przypadało 20 zgonów, co jest wskaźnikiem na gorszym poziomie niż dla Województwa Lubelskiego (14,7) i dla całego kraju (13,6).

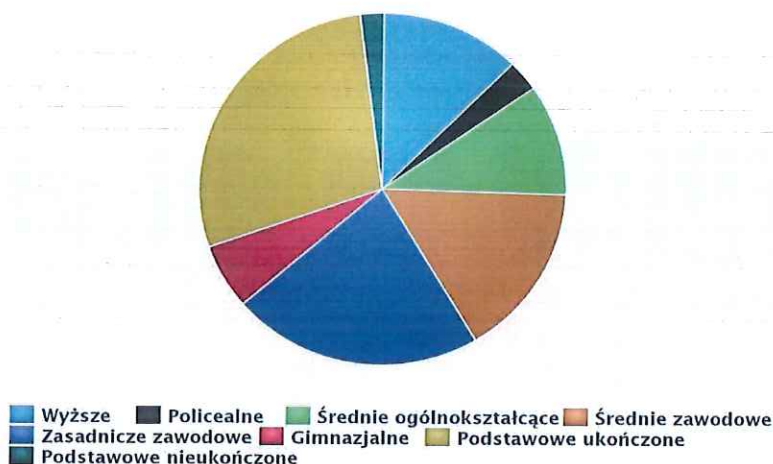
1.2.2. Poziom wykształcenia ludności

Zgodnie z danymi GUS (na dzień 31.12.2021) 701 mieszkańców gminy Uścimów jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 356 kobiet oraz 345 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 12,3% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,9% wykształcenie policealne, 10,2% średnie ogólnokształcące, a 15,9% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 22,2% mieszkańców gminy Uścimów, gimnazjalnym 6,0%, natomiast 28,3% podstawowym ukończonym. 2,1% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. W porównaniu do całego województwa lubelskiego mieszkańcy gminy Uścimów mają znacznie niższy poziom wykształcenia.

Wykres 4.

Poziom wykształcenia – Gmina Uścimów

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Uscimow

Wśród kobiet mieszkających w gminie Uścimów największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (29,4%) oraz zasadnicze zawodowe (16,4%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (28,4%) oraz podstawowe ukończone (27,1%)³.

W odniesieniu do średniej krajowej mieszkańcy gminy Uścimów mają wyraźnie niższy poziom wykształcenia. Poniższa tabela przedstawia poziom wykształcenia osób w wieku 13 lat i więcej w roku 2011 według Narodowego Spisu Powszechnego.

Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Uścimów na tle Województwa Lubelskiego i Polski (2011 rok)

Poziom wykształcenia mieszkańców	Gmina Uścimów	Województwo lubelskie	Polska
Wykształcenie wyższe	12,3%	17,0%	17,9%
Wykształcenie średnie i policealne	29%	33,2%	33,3%
Wykształcenie policealne	2,9%	3,1%	2,7%
Wykształcenie średnie ogólnokształcące	10,2%	11,7%	12,4%
Wykształcenie średnie zawodowe	15,9%	18,4%	18,1%
Wykształcenie zasadnicze zawodowe	22,2%	20,3%	22,9%
Wykształcenie gimnazjalne	6,0%	5,6%	5,2%
Wykształcenie podstawowe ukończone	28,3%	22,1%	19,3%
Wykształcenie podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	2,1%	2,0%	1,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Uscimow

³ Więcej: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Uscimow#edukacja-i-szkolnictwo

1.2.3. Rynek pracy

Liczba i struktura pracujących

Według danych GUS na dzień 31.12.2021 w gminie Uścimów było 72 osób⁴ pracujących na 1 000 mieszkańców. Jest to wyraźnie mniej niż w powiecie lubartowskim (144 os./ 1 000 mieszk.), mniej od wartości wskaźnika dla Województwa Lubelskiego (193 os./ 1 000 mieszk.) oraz znacznie mniej od wartości dla Polski (257 os./ 1000 mieszk.). 65,9% wszystkich pracujących ogółem stanowiły kobiety, a 34,1% mężczyźni.

Tabela 5. Rynek pracy. Pracujący w gminie Uścimów w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Pracujący na 1 000 ludności (os.)	75	63	70	68	72
Pracujący ogółem (os.)	243	202	220	207	220
Pracujący, w tym mężczyźni (os.)	99	83	86	81	75
Pracujący, w tym kobiety (os.)	144	119	134	126	145

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>;

Bezrobocie rejestrowe w gminie Uścimów w 2021 roku wynosiło 10,1% (10,7% wśród kobiet i 9,6% wśród mężczyzn). 55,2% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Uścimów pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 17,9% w przemyśle i budownictwie, a 8,9% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,0% pracowało w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). W pozostałych działach gospodarki pracowało 17% zatrudnionych. Powyższe dane wskazują, że dominującym działem gospodarki gminy Uścimów jest rolnictwo.

Potencjał do świadczenia pracy wynika ze struktury wiekowej mieszkańców i relacji osób będących w wieku produkcyjnym, do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Na dzień 31.12.2021 produkcyjne grupy wieku ludności w gminie Uścimów kształtowały się zgodnie z danymi zawartymi w tabeli.

⁴ bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Tabela 6. Produkcyjne grupy wieku w gminie Uścimów (31.12.2021)

Kobiety	Liczba / udział %	Mężczyźni	Liczba / udział %
Kobiety w wieku przedprodukcyjnym (< 18 lat)	267 / 17%	Mężczyźni w wieku przedprodukcyjnym (< 18 lat)	269 / 17,8%
Kobiety w wieku produkcyjnym (18-59 lat)	856 / 54,7%	Mężczyźni w wieku produkcyjnym (18-64 lata)	998 / 66,1%
Kobiety w wieku poprodukcyjnym (59 + lat)	443 / 28,3%	Mężczyźni w wieku poprodukcyjnym (64 + lata)	243 / 16,1%
Razem	1566 / 100%	Razem	1510 / 100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Uscimow

Wskaźniki obciążenia demograficznego dla gminy Uścimów kształtują się na nieco lepszym poziomie niż dla Województwa Lubelskiego oraz Polski, ale gorszym niż dla całego powiatu lubartowskiego.

Tabela 7. Wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Uścimów (31.12.2021)

Wskaźniki obciążenia demograficznego	Gmina Uścimów	Powiat lubartowski	Woj. Lubelskie	Polska
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	65,9%	66,6%	68,4%	69%
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	37%	36,4%	38,9%	38,2%
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	128%	120,3%	131,6%	124,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Uscimow

Gospodarstwa domowe

Jeśli chodzi o przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Uścimów, wynosiło 4825 PLN, co odpowiada 80,4% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce (dane na dzień 31.12.2021). Dane GUS prezentują jednakowy poziom tego wskaźnika dla wszystkich gmin powiatu lubartowskiego. W analizowanym roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Województwie Lubelskim kształtowało się na poziomie 5 319 PLN, natomiast wskaźnik ten dla całej Polski wynosił 6 001 PLN.

Głównym źródłem utrzymania (według danych Narodowego Spisu Powszechnego, NSP 2020) dla gospodarstw domowych w gminie Uścimów były:

- dochody z działalności rolniczej – 514 gospodarstw domowych
- dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej – 51 gospodarstw domowych
- dochody z pracy najemnej – 267 gospodarstw domowych
- dochody z emerytury i renty – 137 gospodarstw domowych

- dochody z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą – 119 gospodarstw domowych.

Podane główne źródła utrzymania gospodarstw domowych wskazują na duży udział rolniczo-socjalnych źródeł dochodów.

Dane statystyczne wskazują (31.12.2021), że wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Uścimów 146 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 47 pracujących przyjeżdża tutaj do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -89.

1.2.4. Bezrobocie

Struktura i stopa bezrobocia

W okresie 2017-2021 w gminie Uścimów systematycznie malała liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W przypadku kobiet wzrost liczby bezrobotnych zanotowano w roku 2019, co jest zapewne skutkiem niekorzystnych zmian na rynku pracy wywołanych pandemią COVID-19. Struktura bezrobocia w gminie zaprezentowana jest w poniższej tabeli.

Tabela 8. Struktura bezrobocia w gminie Uścimów w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Bezrobotni zarejestrowani – ogółem, w tym:	145	145	134	131	131
Kobiety	76	73	60	63	64
Mężczyźni	69	72	74	68	67
W tym zarejestrowani bezrobotni według wieku					
do 25 roku życia	22	18	9	15	18
do 30 roku życia	42	50	42	41	34
powyżej 50 roku życia	33	38	36	33	34
w tym długotrwale bezrobotni	92	86	85	87	88
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %), w tym:	7,3	7,5	7,0	7,3	7,4
Kobiety	8,5	8,4	6,9	7,8	7,9
Mężczyźni	6,3	6,8	7,1	6,9	7,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl>;

Struktura i problemy związane z bezrobociem w gminie Uścimów są podobne jak w całym powiecie lubartowskim. Bezrobocie jest ważnym problemem społecznym. Zekonomicznego punktu widzenia wskazuje niewykorzystany potencjał siły roboczej. Jednym z zadań Powiatowego Urzędu Pracy w Lubartowie, jako instytucji rynku pracy, jest

realizacja programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.

Zamieszczone dane wskazują, że duże trudności z wejściem na rynek pracy mają ludzie młodzi, często bezpośrednio po ukończeniu kształcenia. Większe trudności ze znalezieniem pracy mają także osoby z niższym wykształceniem. Natomiast zauważa się istotną różnicę w liczebności osób bezrobotnych z uwagi na płeć. Większość bezrobotnych stanowią mężczyźni. Bezrobotni z prawem do zasiłku stanowią niewielki odsetek wśród ogółu bezrobotnych. Wraz ze zmniejszaniem się liczby osób zarejestrowanych zmniejsza się też liczba osób z prawem do zasiłku. Udział tej grupy bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych wykazuje tendencję malejącą.